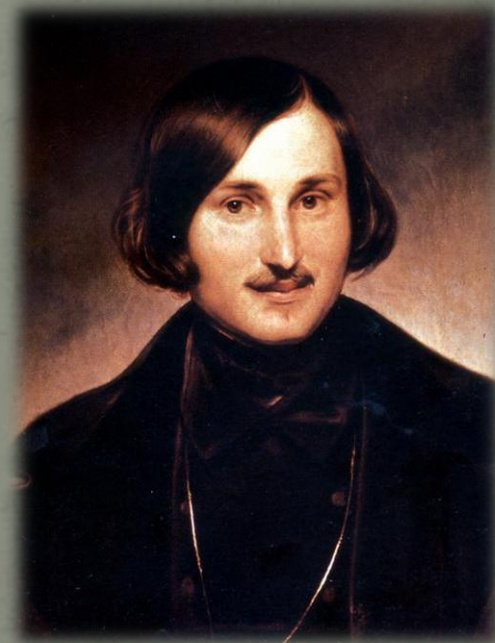

Основні норми літературної ВИМОВИ

Вступ

- Вивченням правильної вимови звуків займається розділ науки про мову *орфоепія*.
- Предметом орфоепії є звукові особливості мовлення, однак усне мовлення розглядається в цьому випадку не взагалі, а тільки з погляду його відповідності сучасним літературним нормам. Першим почав використовувати М. В. Гоголь.

Вимова наголошених і ненаголошених ГОЛОСНИХ

- В українській мові найбільш поширеним є фонетичний принцип «пишу, як чую». Але існує багато випадків, коли вимова не збігається з написанням слів. Труднощі можуть виникнути при написанні ненаголошених голосних, адже на відміну від наголошених, які вимовляються чітко і виразно, ненаголошені голосні можуть наближатися у вимові один до одного: звук [e] у вимові може наближатися до [и]: [ве^исна]; звуки [и] — до [e]: [стри^e м'іти]; звук [o] — до [y] в позиції перед складом з наголошеними [i] або [y]: [ко^yжух], [по^yв'ітр'а].

Вимова приголосних звуків

- Серед правил вимови приголосних звуків варто запам'ятати такі:
- 1) звуки [дж], [дз] вимовляються зливо: [джм'іл'], [дзига];

Вимова приголосних звуків

- 2) звуки [ж], [ч], [ш], [дӂ], [щ], [б], [п], [в], [м], [ф], [г], [ґ], [к], [х] завжди вимовляються твердо. Вони можуть лише напівпом'якшуватися у позиції перед [і] та в деяких іншомовних словах перед я, ю, є;

Вимова приголосних звуків

- 3) уподібнення відбувається в позиціях:
- — глухі перед дзвінкими (одзвінчення): [проз'ба], [бород'ба];
- — при зміні дієслів у буквосполученнях: -шся: [см'ійес':а], -ться: [моли^ец':а], -жся: [найіз'с'а], -чся: [вибац'с'а];
- — в іменниках: -жці вимовляється як [з'ц'і]: ложці [лоз'ц'і], -шці вимовляється як [с'ц'і]: кішці [к'іс'ц'і], дошці [дос'ц'і], -чці вимовляється як [ц':і]: качці [кац':і], дочці [доц':і], -тці вимовляється як [ц':і]: повітці [пов'іц':і];
- — всередині слова та на межі двох слів у буквосполученнях: -зж- вимовляється як [ж:]: розжувати [рож:увати], з жару [ж:ару];

Вимова приголосних звуків

- 4) уподібнення не відбувається в позиціях:
- — дзвінкі перед глухими: [казка], [гадка], [допомогти].

В и н я т к и: [н'іхт'і], [к'іхт'і], [লেখко], [লেখকো], [дъохт'у];

- — дзвінкі в кінці слова (оглушення не відбувається, на відміну від російської мови): [дуб], [зуб], [плід];
- — [в] в кінці слова або перед глухими (уподібнення до глухого [ф] не відбувається ні в якому разі): [шоўк], [воўк].

Вимова приголосних звуків

- 5) Дзвінкі приголосні в кінці слова й перед глухими в середині слова вимовляються дзвінко: [народ], [хліб], [тридцат'].
- *Примітка.* з усіх дзвінких приголосних тільки глотковий звук [г] вимовляється як [х]: [লেখক], [বো'খকী], [দ'খত'ু] (орфографічне: легко, вогкий, дьогтю).

Порушення правил норм української літературної вимови спричинена переважно:

- впливом правопису — мовці намагаються відтворювати написання слів (наприклад, сміється: (правильна вимова — [с'м'ій'єц':а], неправильна — [с'м'ій'єт'с'а])
- впливом на вимову близькоспорідненої мови — зокрема, під впливом російської мови вимовляють м'яко шиплячий [ч]: [н'іч'ка], [руч'ка], [ч'аї] тощо.
- відсутністю до 1990-их років в українській мові літери г, у зв'язку з чим поширеною є ненормативна вимова слів агрус, ганок, гелготати та подібних зі звуком [г] замість [ґ], і навпаки: вимова [г] замість [ґ] у словах іншомовного походження (газета, газ тощо).

